

Te weinig aandacht voor klokkenluiders in conceptcode

Publicatiedatum: 30/8/2003

Nederland loopt achter op de Verenigde Staten

Op 5 september zullen de 'stembussen' door de commissie-Tabaksblat worden geopend. De dag des oordeels voor de commissie. De kans is reëel dat de commissie-Tabaksblat daarna de handen weer flink uit de mouwen moet steken. De meningsverschillen tekenen zich nu reeds duidelijk af. De afgelopen tijd zijn veel onderwerpen de revue gepasseerd. Eén onderwerp is hierbij jammer genoeg onderbelicht gebleven: de klokkenluiderregeling. Een onderwerp dat juist de discussie rond corporate governance de afgelopen twee jaar heeft aangewakkerd.

In 1999 kwam de ministerraad van de Oeso met een set van corporate governance-beginselen. Deze beginselen moesten richtinggevend zijn voor de nationale corporate governance-discussies. Het was niet de publicatie van de Oeso-beginselen die de wereld in beroering bracht. Corporate governance werd 'groter dan het leven zelf' na de schandalen rond Enron en Worldcom. De bal werd aan het rollen gebracht door klokkenluiders.

Niet verwonderlijk dat de commissie-Tabaksblat in de 'best practice'-bepalingen verwijst naar de klokkenluiderregeling. De vraag is of dit onderwerp thuishoort in de code voor corporate governance. Zo ja, is de commissie-Tabaksblat dan precies genoeg geweest of had de commissie er uitgebreider bij stil moeten staan?

In punt 3 van de Preambule stelt de commissie-Tabaksblat uitdrukkelijk dat 'transparantie' en 'integriteit' de steunpilaren zijn waarop corporate governance rust. Corporate governance houdt in dat de onderneming op de juiste wijze bestuurd wordt en dat de 'captain of industry' zijn onderneming op koers houdt, ook door woelige wateren. Integriteitschendingen zijn gevaarlijk. Ze kunnen een rechtstreekse bedreiging vormen voor de continuïteit van de onderneming.

Integriteit vereist een goed beleid en vooral een stevige verankering binnen de organisatie. Het is jammer dat de commissie-Tabaksblat zich voor waar het 'integriteit' betreft, beperkt tot fragmentarische opmerkingen omtrent de integriteit van de commissarissen en bestuurders. Naast de personele integriteit bestaat er immers ook organisatorische integriteit. Integriteit moet terug te vinden zijn in het DNA van de onderneming zelf. Het integriteitbeleid moet ondersteund worden door procedures en zich een weg banen door de processen. Hier ligt wel degelijk een hoofdtaak voor de bestuurder. De bestuurder zou zich daadwerkelijk moeten inzetten voor een ondernemingsbreed integriteitbeleid.

Zo zouden de bestuurders ook moeten zorgen dat er een goede klokkenluiderregeling wordt opgesteld. Het is immers van belang voor de continuïteit van de onderneming om op de hoogte te zijn van integriteitschendingen en de negatieve gevolgen te beperken.

De klokkenluiderregeling maakt een essentieel onderdeel uit van het integriteitbeleid. Een onderneming kan door middel van een goed verankerd integriteitbeleid beschermd worden tegen integriteitschendingen. Deze bescherming zal echter nooit waterdicht zijn. Er kunnen altijd schendingen plaatsvinden door onoplettendheid en vooral ook door kwade opzet. Het beruchte verhaal van de mand vol met prachtige appels waarin onder op een rottende appel langzaam maar zeker de inhoud van de mand aantast. De klokkenluiderregeling leent zich bij uitstek om bijtijds integriteitschendingen op te sporen. Immers, diegenen die informatie hebben over integriteitschendingen krijgen de mogelijkheid om hun vermoedens of zelfs de harde feiten mee te delen, zodat de onderneming adequate maatregelen kan nemen om een mogelijke schending te voorkomen of de nadelige gevolgen van de integriteitschending te mitigeren.

De klokkenluiderregeling vereist een zorgvuldige aanpak. Het is niet voldoende om een klokkenluiderregeling op papier te hebben. Het gaat om de wijze waarop er binnen de organisatie met problemen wordt omgegaan. Al is er nog zo'n mooie regeling, als de klokkenluider zich bedreigd voelt, zal de klok niet intern geluid worden. Dit brengt het risico met zich mee dat de onregelmatigheden niet boven water komen of dat de klok buitenshuis geluid wordt. Integriteit bereik je niet door het hebben van een papieren code. Zo zal ook de klokkenluider zich onvoldoende gesteund voelen door een schriftelijke verklaring dat zijn rechtspositie niet in gevaar komt. Hij zal moeten voelen en erop vertrouwen dat hij binnen de onderneming ook daadwerkelijk zal kunnen blijven functioneren. Dat vergt een goede begeleiding.

De klokkenluiderregeling wordt één van de belangrijke onderwerpen in de nabije toekomst. De Nederlandse ondernemingen met een 'dual-listing' op de Amerikaanse beurs zijn reeds geconfronteerd met de eis van artikel 806 Sarbanes-Oxley Act. Deze wet is de erfenis van de Enron- en Worldcom-affaires. Voor deze bedrijven zal de klokkenluiderregeling vanaf 2005 een wettelijke verplichting worden. In de Verenigde Staten heeft men sinds kort ervaring met het opzetten van een dergelijke regeling.

In Nederland bestaan er amper regelingen, en sommige zijn dermate slecht dat de klokkenluider alleen nog maar verder afgeschrikt wordt. Het is teleurstellend dat de commissie-Tabaksblat geen aandacht heeft besteed aan de best practices elders. Een beetje meer sturing had juist op het precaire onderwerp van de klokkenluiderregeling niet misstaan. Hopelijk pakt de commissie-Tabaksblat dit onderwerp alsnog op bij de herziening van de code.

Sylvie Bleker-van Eyk

Dr Sylvie C. Bleker-van Eyk is als senior-manager werkzaam bij Ernst & Young Integrity Services & Investigations.

Copyright (c) 2003 Het Financieele Dagblad